

NURMES-Liikuttava maisema

Alueen kehittämissuunnitelma
Maisema-arkkitehtuurin harjoitustyö
Elina Aydemir ja Pihla Jokinen
26.11.2021

Aalto-yliopisto
Arkkitehtuurin laitos, Maisema-arkkitehtuuri
Maisema ja alueiden käyttö MAR-C1015
Elina Aydemir & Pihla Jokinen
26.11.2021

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
MILJÖTYYPITYS JA ALUEEN OMINAISPIIRTEET	2
Miljötyypitys	3
Leikkaukset	4
Swot-analyysi	5
KONSEPTI JA KEHITTÄMISSUUNNITELMA	6
Konsepti	7
Aluesuunnitelma	8
Maiseman hoito-ohje	13
KOHDESUUNNITELMA	14
Kohdesuunnitelman aluerajaus	15
Tarkennos 1, Pitkospuut	16
Maiseman hoito-ohje ja leikkaus	17
Tarkennos, Elias Lönnrotin puisto	18
Maiseman hoito-ohje ja leikkaus	19
YHTEENVETO	20

JOHDANTO

Tämä työ on tehty osana Aalto-yliopiston Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelman Maisema- ja alueiden käyttö kurssia. Tänä vuonna suunnittelutehtävä tehtiin Nurmeksen kaupunkiin. Tässä työssä keskitymme Nurmeksen Kauppalan asuinalueeseen. Alueelle on työssä tehty suuntaa-antava aluesuunnitelma, jonka tarkoituksena on eritellä mitä kaikkea alueella voidaan tulevaisuudessa kehittää. Tämän jälkeen on työn konseptin pohjalta valittu alueelta pienempi mittakaavainen alue, jonne on tehty hieman tarkempi kohdesuunnitelma.

Työtä lähdettiin tekemään vierailemalla Nurmeksessa ja pitämällä siellä asukastilaisuus. Tilaisuudesta saimme paljon tietoa, jota olisi itse ollut paikan päältä nopeasti käymällä vaikeaa kerätä. Asukastilaisuudessa esille tulleet asiat toimivatkin pitkälti myös tämän työn suunnittelun pohjana. Asukkaiden keskuudessa teemoina nousivat paikanpäällä pitämässämme ryhmässä erityisesti liikkuminen, sekä luonto. Näistä kehkeytyi myös tälle työlle konsepti, joka mielessä on aluetta lähdetty kehittämään.

MILJÖTYYPITYS JA ALUEEN OMINAISPIIRTEET

Seuraavassa osiossa on tehty alueesta miljötyypitys, jonka avulla alue jaettiin pienempiin maisemallisesti yhtenäisiin osaluokkiin. Miljötyypitys auttaa ymmärtämään alueen maisemaa kokonaisuutena. Tässä työssä miljötyypityksen rajaukseen on valittu sekä Kauppala, että sitä ympäröivät alueet ja se keskittyykin erityisesti vastarantoihin ja Kauppalasta avautuviin maisemiin.

Tämän lisäksi Kauppalan aluetta ja sen ominaispiirteitä on tarkasteltu leikkauksilla, jotka on valittu Kauppalan alueelle tyypillisistä kohdista. Leikkauksissa hahmottuvat jyrkät rinteet, palosolien sijainti sekä koivukujanteet.

Lopuksi on vielä koostettu SWOT-analyysi. Analyysiin on koottu alueen vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia sekä haasteita, jotka nekin toimivat myöhemmin työssä apuna ja lähtökohtana muulle suunnittelulle.

MILJÖÖTYYPITYS

AVOINALUE

Maastosta erottuvat avoimet alueet, kuten niityt ja hakkuualueet.

PELTO

Maanviljelyyn tarkoitetut suuret avoimet alueet

TEOLLISUUS

Nurmeksen saha-alue kartan kaakkoisreunalla, sekä avoin varasto-alue luoteessa. Teollisuus sisältää myös rautatieaseman ympäristön

RAKENNETTUympäristö

Alueen rakennuskantaan kuuluvat rakennukset ja niiden pihapiirit. Pääasiassa pientaloja ja matalaa rakennuskantaa. Sisältää myös palvelut kuten kaupat ja kirkon. Puunurmeksen alueella vanhoja pienpuutaloja.

KOSTEIKKO

Matalaa kasvillisuutta, ympäristö alueella on avoin. Ruovikkoalueet rannan läheisyydessä.

METSÄ

Alueella kasvavaa havupuupainotteista sekametsää.

VESI

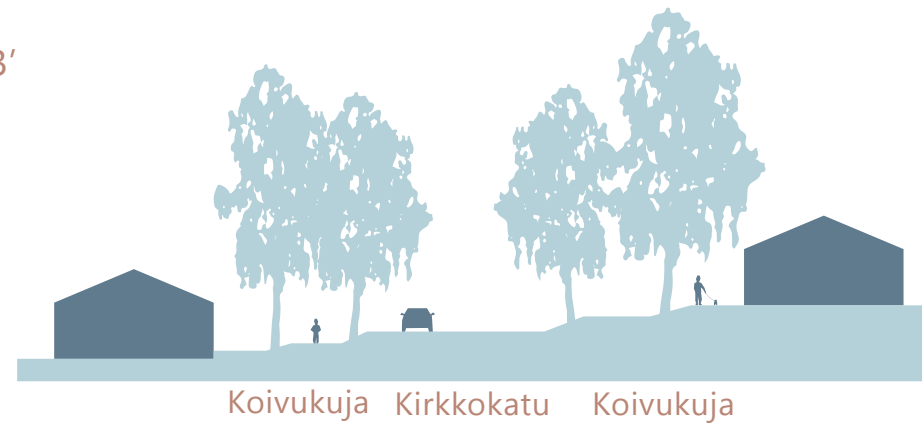
Vesialueet. Alue sijoittuu kahden suuremman järven, Pielisen ja Nurmesjärven väliin. Alueella myls kaksi pienempää lampea.

LEIKKAUKSET

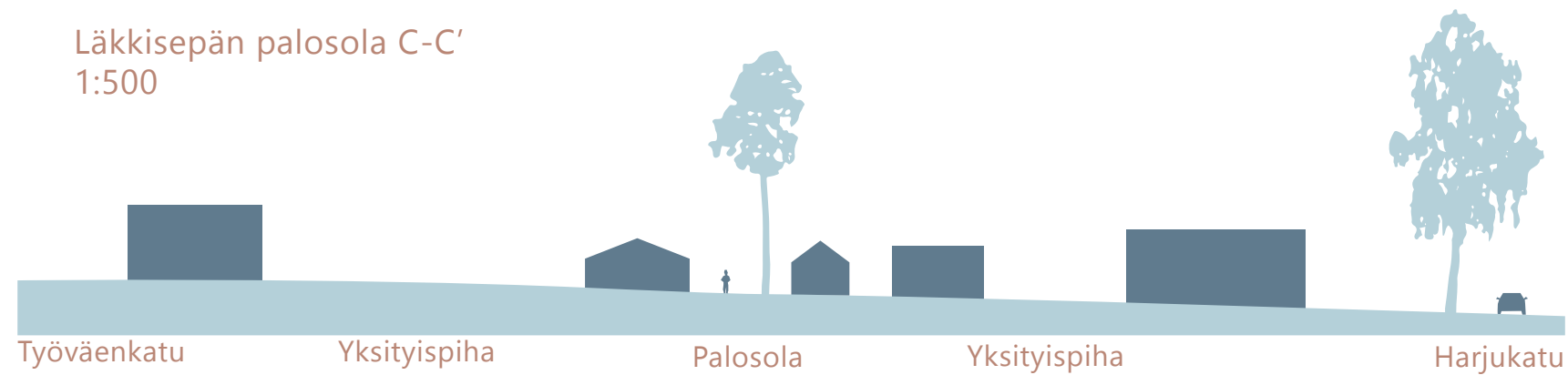
Poikkileikkaus Nurmeksesta A-A'
1:5000,
korkeussuhtetia
korostettu 2 kertaisiksi

Kirkkokatu B-B'
1:500

Läkkisepän palosola C-C'
1:500

SWOT-analyysi

VAHVUUDET

Liikunta- ja virkistysmahdollisuudet lähellä keskusta-alueita

Vanha Puun-Nurmes sekä rakennuskanta yleensä säilynyt hyvin ja luo mielenkiintoista ympäristöä alueelle

Monipuoliset arjen palvelut lähellä

Edelleen kylmä talvi ja järven jään tarjoamat hiihtoreitit tuovat alueelle turisteja myös talvisin

Olemassa oleva junarata

Alueellinen sijainti kahden järven välissä, tekee alueesta kiinnostavan ja luo hienoja näkymiä

Alueella tunnistettavia ominaispiirteitä, kuten

HEIKKOUEDET

Huono laivayhteys vaikka, mahdollisuus pitkiinkin matkoihin Pielisellä olisi mahdollinen

Esimerkiksi turismin kannalta vähäiset palvelut kuten ravintolat jne.

Liikkuminen ilman autoa alueella vaikeaa

Välimatkat lähimpiin suuriin kaupunkeihin suhteellisen pitkät

Läheisen tehtaan aiheuttama meluhaitta alueella

Alueesta on vaikeaa muokata esteetöntä. Harjurinteet jyrkkiä ja niiden kulku varmasti esim. talvisin vaikeaa

MAHDOLLISUUDET

Viehättävä kaupunkikuva voi houkutella turisteja eri vuodenaikoihin alueelle

Laivaliikenne Pielistä pitkin, junaradan olemassaolo, mahdollistaa paremman liikenteen alueelta kuin siellä toistaiseksi on

Ympäröivä luonto tuo paljon virkistysmahdollisuuksia alueelle, kattava reitistö keskustasta ympäröivään luontoon toisi luonnon kaupunkiin

Lyhyet yhteydet Kauppalan alueelta niin Porokylään, kuin Itäkaupunkiin, alueen siis periaatteessa mahdollista myös laajentua vaikka onkin järvien rajaama

UHAT

Ilmastomuutos monessakin mielessä. Alueesta osa kuuluu mahdolliseen tulvauhka alueeseen vedenpinnan korkeuksien noustessa. Myöskin mahdollisesti lämpenevät talvet ovat uhka esimerkiksi alueen talvimatkailulle.

Väestön muutto alueelta pois suurempiin kaupunkeihin

Väestön ikääntyminen

Alue kaipaa hoitoa pysyäkseen hyvässä kunnossa, esimerkiksi vanhat rakennukset ja palosolat

KONSEPTI JA KEHITTÄMIS- SUUNNITELMA

Konsepti ja kehittämissuunnitelma osiossa esitellään suunnittelutyön taustalla toiminut konsepti, sekä yleispiirteinen kehittämissuunnitelma alueesta. Kehittämissuunnitelmaan on koottu suuntaa-antavasti kaikki kehittämisen kohteet, joita näimme Kauppalassa olevan. Kohdesuunnitelma osiossa keskitymme tarkemmin muutamaan näistä kehittämisen kohteista.

Kehittämissuunnitelman lopuksi on vielä kirjoitettu *Maisemanhoito-ohje*, joka kertoo muun muassa mitä alueella tulee säilyttää ja minkälaisin toimenpitein esitetyt tavoitteet voidaan saavuttaa.

LIIKUTTAVA MAISEMA

Nurmeksen Kauppalan asuinalueen sijainti kahden järven rannalla luo alueelle omalaatuisen tunnelman. Näkymät avautuvat järvien yli kaikkiin suuntiin kohti horisontin metsäisiä vaaroja. Nurmesta ympäröivät metsämaisemat tuovat luonnon Kauppalan kaupunkikuvaan ja tarjoavat liikuntamahdollisuuksia niin alueen asukkaille, kuin siellä matkaileville turisteille. Lähimaasto on kävelymatkan päässä ja Kauppalasta voikin retkeillä luontoon myös jalan.

ALUESUUNNITELMA

MAHDOLLISTA UUTTA RAKENTAMISTA

KEHITETTÄVÄÄ

YLLÄPIDETTÄVÄÄ

SÄILYTETTÄVÄÄ

Aluesuunnitelma osoittaa, mihin tarkastelualueella voidaan sijoittaa mahdollista uutta rakentamista, mitä alueita kehitetään ja mitä ylläpidetään. Muut alueet säilytetään sellaisinaan. Seuraavien sivujen tarkennoksista ilmenee, yksityiskohtaisemmin miten tavoitteet saavutetaan.

Aalto-yliopisto
Arkkitehtuurin laitos, Maisema-arkkitehtuuri
Maisema ja alueiden käyttö MAR-C1015
Elina Aydemir & Pihla Jokinen
26.11.2021

RANTAREITTI

Nurmeksen lähimetsiin on Kauppalasta lyhyt matka. Kauppalan alueelta lähteviä ulkoilureittejä kehitetään tulevaisuudessa mukavammiksi käyttää ja kulkea. Osittain esimerkiksi autoteiden varsilla kulkevat kävelyreitit tuovat mahdollisuuden liikkua helposti alueelta, mutta järvien rannat tarjoavat mukavampiakin kävely-ympäristöjä alueen asukkaille ja muille siellä vieraileville. Mahdollisimman paljon rantaa pitkin kulkeva reitti muodostaa lenkin, jolta avautuu näkymiä myös vastarannoilta kohti Kauppalaa. Reitin tulee olla valaistu, jotta sen kulkeminen vuoden ympäri olisi mukavaa ja turvallista.

UUSI RAKENTAMINEN

Kauppalan alue on jo varsin tiiviisti rakennettu. Välimatkat esimerkiksi Porokylään ja Itäkaupunkiin ovat lyhyet, mutta Kauppalan alueen itsensä on vaikeaa laajentua. Kartalla osoitetulle alueelle voidaan tiivistys rakentaa. Rakentamisen tulee kuitenkin olla muuhun kaupunkikuvaan soveltuvaa, kuten pientaloja tai matalaa rivi- tai kerrostalorakentamista. Rakentamisen tulee vahvistaa vanhan kauppalan identiteettiä esim. puurakentamisen keinoin.

RANTOJEN KASVILLISUUS

Kauppala sijaitsee Pielisen ja Nurmesjärven välisellä kannaksella vaarojen välissä. Kannaksen korkeimmista kohdista avautuu laajoja näkymiä ympäröivään järvien ja metsäisten vaarojen maisemaan. Kauppalassa muuten kävellessä nämä näkymät jäävät piiloon puuston takia. Rannoilla kasvava puusto toimi lintujen elinympäristönä sekä suojaa rantoja mm. tuulelta. Puustoa tulee harventaa harkitusti, siten että luonnon monimuotoisuutta vaalitaan. Puuston harvennus poikittaisten katujen päästä mahdollistaa näkymien avautumisen myös muualta Kauppalasta ja siten lisää alueen arvoa, vaarantamatta kuitenkaan luontoarvoja.

ELIAS LÖNNROTIN PUISTO

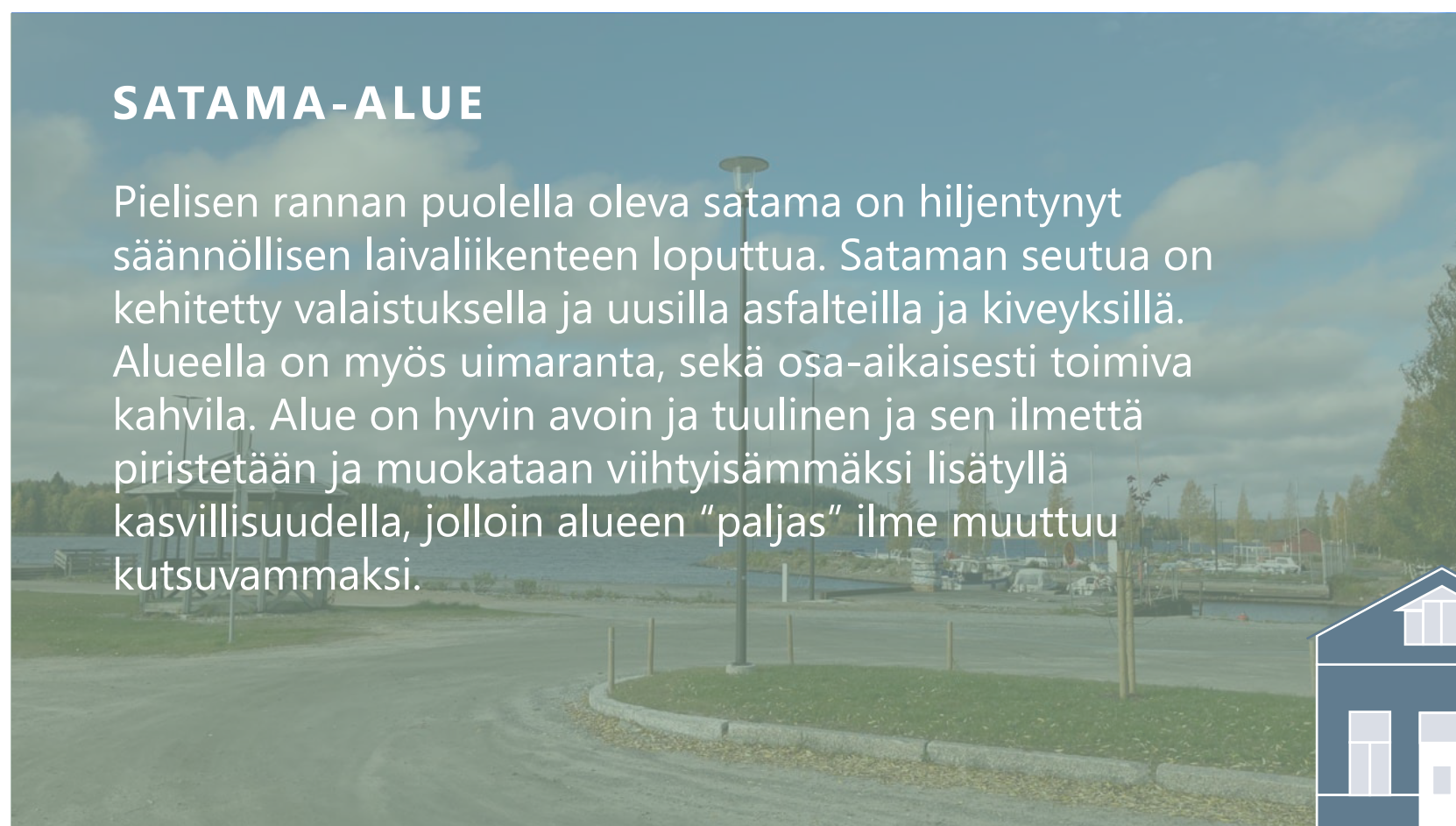
Kauppalan luoteisosassa Kötsinmäellä sijaitseva Elias Lönnrotin puisto on avaraa mäntykangasta. Puistossa on pieni Lönnrot-patsas sekä vaihtelevasti taidetta. Taiteelle luodaan entistä parempia paikkoja puistoon ja yksi projekti on jo käynnissä. Kulkureittejä on kohtalaisesti, mutta niitä tulee kehittää. Erityisesti rantaan laskevat portaat ovat vaikeakulkuiset vaihtelevien eteneminen ja nousujen takia. Puiston viihtyisyyttä lisätään tuomalla eväiden syönti paikkoja sekä opasteita.

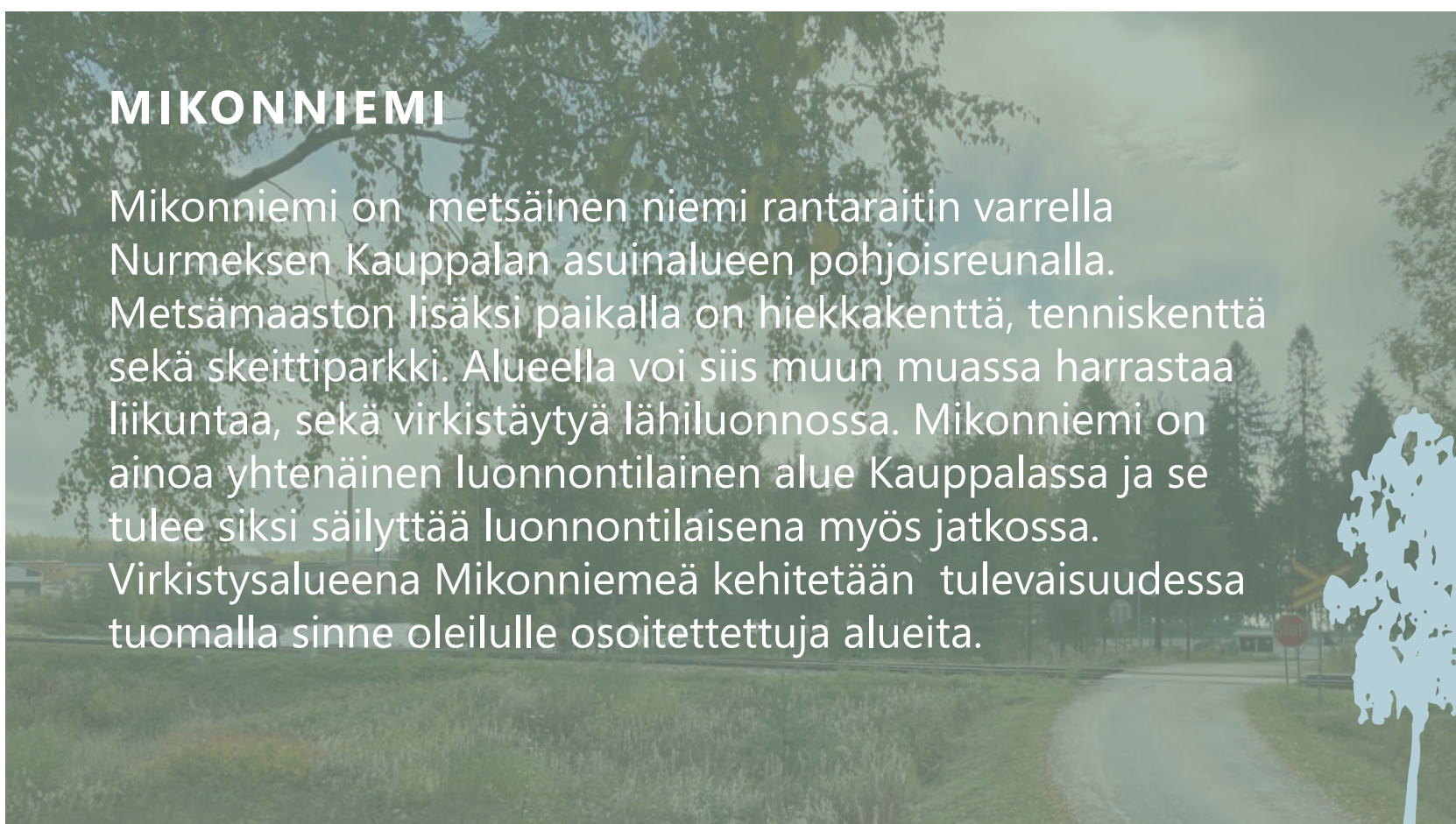
SATAMA-ALUE

Pielisen rannan puolella oleva satama on hiljentynyt säännöllisen laivaliikenteen loputtua. Sataman seutua on kehitetty valaistuksella ja uusilla asfalteilla ja kiveyksillä. Alueella on myös uimaranta, sekä osa-aikaisesti toimiva kahvila. Alue on hyvin avoin ja tuulinen ja sen ilmettä piristetään ja muokataan viihtyisämmäksi lisättyllä kasvillisuudella, jolloin alueen "paljas" ilme muuttuu kutsuvammaksi.

MIKONNIEMI

Mikonniemi on metsäinen niemi rantaraitin varrella Nurmeksien Kauppalaan asuinalueen pohjoisreunalla. Metsämaaston lisäksi paikalla on hiekkakenttä, tenniskenttä sekä skeittiparkki. Alueella voi siis muun muassa harrastaa liikuntaa, sekä virkistäytyä lähiluonnossa. Mikonniemi on ainoa yhtenäinen luonnontilainen alue Kauppalassa ja se tulee siksi säilyttää luonnontilaisena myös jatkossa. Virkistysalueena Mikonniemeä kehitetään tulevaisuudessa tuomalla sinne oleilulle osoitettuja alueita.

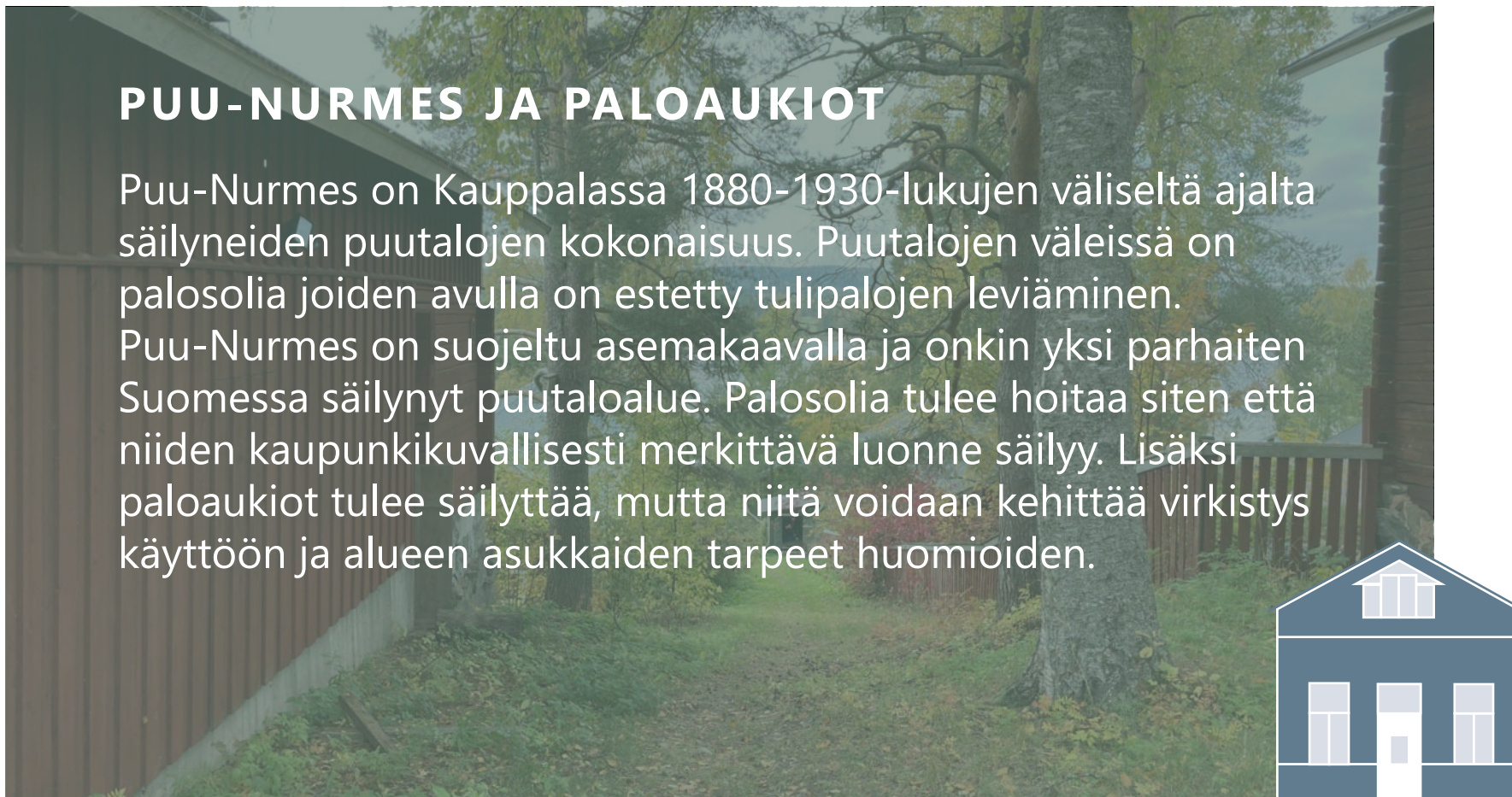
OLEMASSAOLEVA RANTAREITTI

Rantareitti on hiekkatie, joka kulkee Kauppalan ympäri rantoja pitkin. Nurmesjärven rannan puolella reitti mutkittelee loivasti rantakasvillisuuden lomassa. Rantaa rytmittää neljä palolaituria. Pielisen puolella reitti on suoraviivaisempi ja kulkee sataman halki. Rantareitin kuntoa tulee ylläpitää sekä levähdys penkkejä ja opastetauluja huoltaa.

PUU-NURMES JA PALOAUKIOT

Puu-Nurmes on Kauppalassa 1880-1930-lukujen väliseltä ajalta säilyneiden puutalojen kokonaisuus. Puutalojen väleissä on palosolia joiden avulla on estetty tulipalojen leviäminen. Puu-Nurmes on suojeltu asemakaavalla ja onkin yksi parhaiten Suomessa säilynyt puutaloalue. Palosolia tulee hoitaa siten että niiden kaupunkikuvallisesti merkittävä luonne säilyy. Lisäksi paloaukiot tulee säilyttää, mutta niitä voidaan kehittää virkistys käyttöön ja alueen asukkaiden tarpeet huomioiden.

KOONTI: MAISEMANHOITO-OHJE

Nurmeksen Kauppalan asuinalue sijoittuu Pielisen ja Nurmesjärven rannoille ja sen maisemasta tunnusomaisia tekevät vastarantojen vaarat ja aluetta rajaavat järvet. Nurmeksen vanhan Kauppalan asuinalueen identiteettiin kuuluu vahvasti Puu-Nurmes alue, joka on vuosien 1880-1930 väliseltä ajalta säilyneiden puutalojen kokonaisuus. Kauppalan alueella Puu-Nurmeksessa on säilynyt rakennusten väleissä kulkevat palosolat, jotka on alunperin rakennettu estämään tulipalojen leviämistä alueella. Palosolat muodostavat nykyään kiinnostavia viheralueita rakennusten lomaan. Samoin Kauppalan alueen eteläosassa on rakennusten väleihin aikanaan rakennettu paloaukioita, jotka ovat edelleen tunnusomainen osa Nurmeksen kaupunkikuvaa. Palosolia ja paloaukioita tulee hoitaa maisemallisesti ja niitä voidaan tulevaisuudessa kehittää virkistyskäyttöön alueen asukkaiden tarpeet huomioiden.

Kauppalan alueelta avautuvat maisemat järville ja vastarantojen vaaroille ovat merkittäviä. Maisemien säilymisen takaamiseksi tulee erityisesti ranta-alueilla puustoa harventaa harkitusti. Näkymiä tulee avata poikkikatujen päistä, jolloin näkymät avautuvat myös Kauppalan harjun laelta järvimaisemaan. Rannoille kasvavat uudet vesakot tulee raivata, jotta maisema ei kasva umpeen. Rannoille tulee jättää myös matalaa kasvillisuutta ja sopivissa paikoissa myös puustoa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Kauppalan alueelle täydennysrakennettaessa tulee ottaa huomioon olemassa oleva rakennuskanta ja rakentaa uutta sitä mukaillen. Puurakentaminen ja matalat kerroskorkeudet varmistavat alueen yhtenäisen ilmeen säilymisen.

KOHDE- SUUNNITELMA

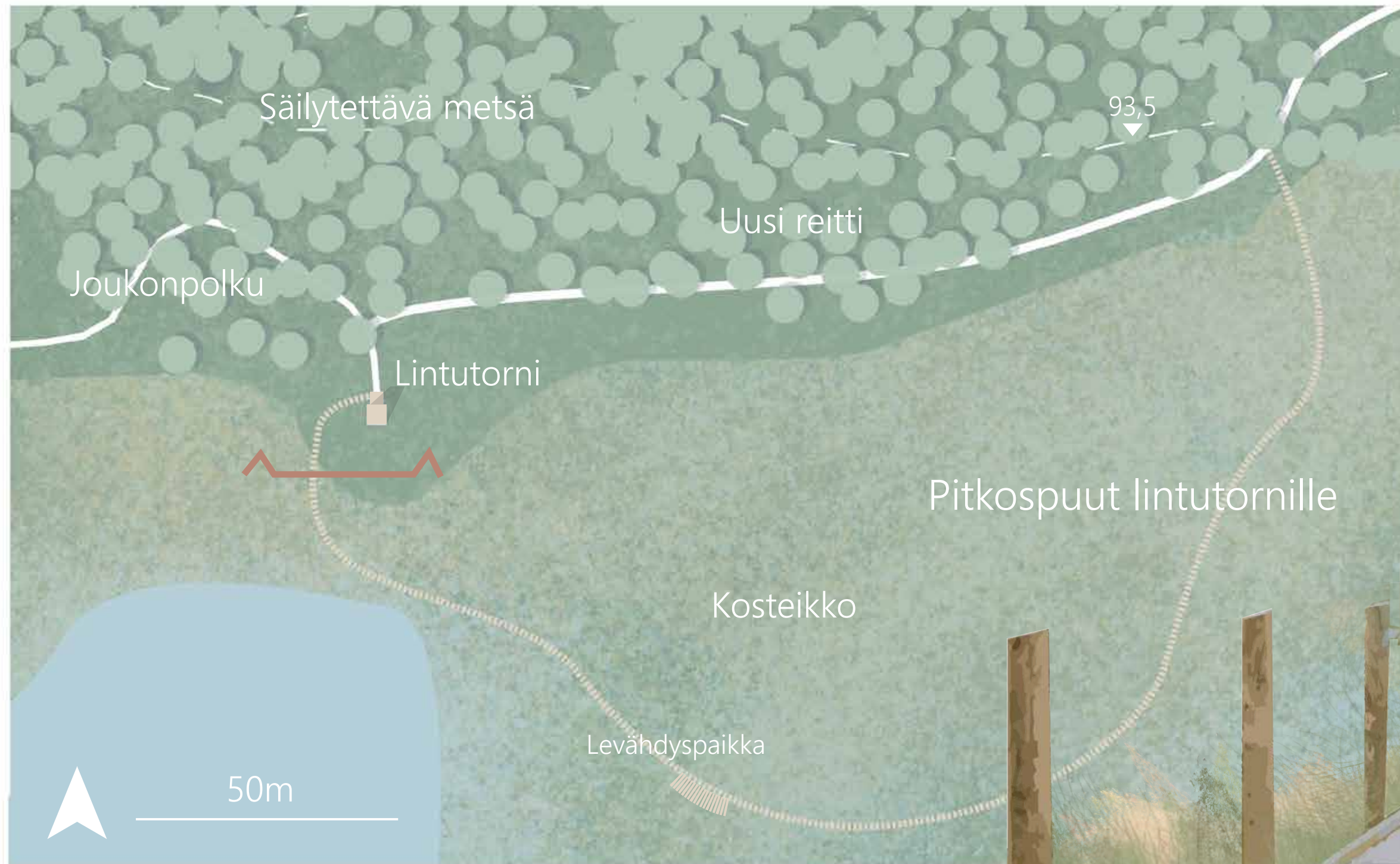
Seuraava osio esittelee tarkennoksen alue-suunnitelmassa esitettyihin kehittämiskohteisiin. Tarkennos kohdistuu Kauppalan pohjoisosaan. Kohdesuunnitelmassa esitellään rajatulle alueelle tehtävät työn konseptia tukevat toimenpiteet. Suunnitelmasta on koostettu ensin yksi kaikki toimenpiteet kattava karttaesitys, ja tämän jälkeen tarkennokset kahdesta kohteesta, joita alueella kehitetään.

KOHDESUUNNITELMAN ALUERAJAUAS

pitkospuut

KOHDESUUNNITELMAN TARKENNOS 1:1000

PITKOSPUUT

Kauppalan alueen läheisyydessä luoteessa on olemassa oleva lintutorni, jolle kuitenkin ei toistaiseksi ole kunnollista yhteyttä Kauppalasta. Kauppalan asuinalueelta rakennetaan uusi kevyenliikenteen kulkuyhteys lintutornille. Reitti rakentuu nykyisen Kötsintien jatkeeksi ja junaradanyli rakennetaan uusi radanylityspaikka. Lintutorni sijoittuu rantaan, ja rannassa sitä ympäröi kaislikko. Kaislikkoon rakennetaan uusi pitkospuureitti virkistys tarkoitukseen. Reitin varrelle sijoittuu levähdyspaikka, jolla on mahdollista syödä esimerkiksi eväitä tai jäädä katselemaan järvelle avautuvaa maisemaa. Nykyisin lintutornille kulkee Joukon polku niminen reitti Vinkerlahden pienvenesataman parkkipaikalta ja uusi reitti yhdistyy tähän.

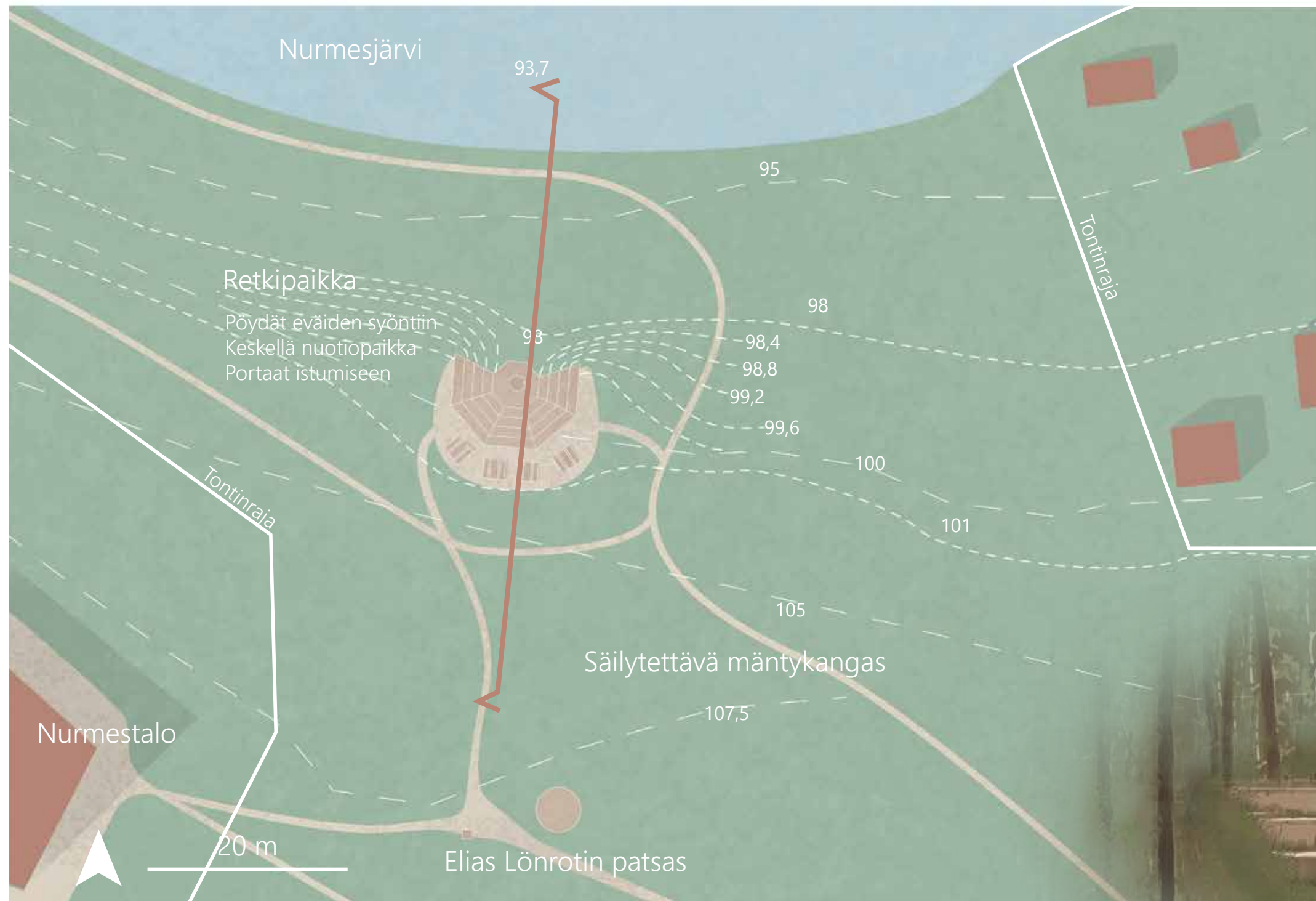
Lintutornin sekä uuden, että vanhan rannassa kulkevan reitin ympäristön olemassa oleva metsä tulee säilyttää virkistyskäyttöä varten.

Leikkaus 1:200

Elias Lönnrotin puisto

KOHDESUUNNITELMAN TARKENNOS 1:5000

ELIAS LÖNNROTIN PUISTO

Elias Lönnrotin puisto on Nurmes-talon ympärille sijoittuva puisto, joka on pääasiassa mäntykangasta. Alue on tällä hetkellä metsän omainen, eikä siellä ole juuri viihtyisiä pysähtymispaikkoja. Alueelle rakennetaan uutta oleilutilaa, joka sisältää uudet amfimaaiset istuskeluportaat, sekä uusia pöytiä esimerkiksi eväiden syöntiin. Portaiden alatasanteelle rakennetaan myös nuotiopaikka alueen asukkaiden ja turistien käyttöön.

Nykyinen metsäkangas säilytetään, sillä se on omalaatuinen osa puistoa. Puiston olemassa olevia reittejä ylläpidetään ja kunnostetaan ja yhteyttä rantaan kehitetään helpompi kulkuseksi. Esimerkiksi talvella hiihtäjät voivat tätä kautta "nousta maihin" tai tulla levähtämään puistoon. Puistoon lisätään opastekylttejä esimerkiksi lintutornille ja Nurmesjärven ympärikiertävälle reitille.

Leikkaus 1:200

YHTEENVETO

Alkuperäistä konseptiamme mukaillen syntyi työmme lopputuloksena maisemaan ja siellä liikkumiseen keskittynyt suunnitelma. Jo järjestämässämme asukastilaisuudessa olivat nämä kantavia teemoja, jotka nousivat usein tärkeiksi alueen asukkaille. Koimme, että nämä aiheet olivat tärkeitä Kauppalan identiteetin ja kaupunkikuvan kannalta. Ne toimivat osana alueen asukkaiden arkea, sekä alueelle kohdistuvaa matkailua ja turismia ja ovat myös siksi kehittämisen arvoisia.

Suunnittelutyössä tärkeänä osana nousi oman konseptin kehittäminen ja siinä pysyminen läpi työn ja koemmekin tämän olleen tärkeä osa oppimaamme tällä kurssilla. Kokonaisvaltainen eri mittakaavoissa liikkuminen ja niiden työstö kehittyi työtä tehdessä. Myös kurssin alussa järjestetty asukastilaisuus auttoi ymmärtämään suunnittelijan ja asukkaan välisen vuorovaikutuksen tärkeyttä. Tilaisuus havainnollisti hyvin, minkälaista tietoa alueen asukkailta on mahdollista saada koskien suunnittelualuetta.

Työssä haastavaa olikin aluksi suuren mittakaavan haltuunotto. Myös pitkää projektia oli aluksi vaikeaa hahmottaa ja työskentelyä olisi voinut helpottaa kokonaisvaltaisempi kuva siitä mikä suunnittelutehtävän päätavoite on ja mitä eri suunnittelun vaiheet sisältävät.

Kiitämme Nurmeksien kaupunkia yhteistyöstä ja erityisesti kaikkia asukastilaisuuteen osallistuneita!

LÄHTEET

Lähteet:
Nurmeksen kaupunki, karttapalvelu, nettisivut
<https://nurmes.karttatiimi.fi/>
<https://www.nurmes.fi/>
tiedot haettu 26.11.2021
Nurmeksen kaupunki asukastilaisuus 23.9.2021
Kuvat: Elina Aydemir ja Pihla Jokinen

Aalto-yliopisto
Arkkitehtuurin laitos, Maisema-arkkitehtuuri
Maisema ja alueiden käyttö MAR-C1015
Elina Aydemir & Pihla Jokinen
26.11.2021